

A kriptovaluták szerepe a fenntartható gazdaságban

XVI. SOPRONI PÉNZÜGYI NAPOK
pénzügyi, adózási és számviteli szakmai és tudományos konferencia
Sopron, 2022. szeptember 28–30.

KONFERENCIAKÖTET

Szerkesztők:

Széles Zsuzsanna – Resperger Richárd – Szőke Tünde Mónika

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Sopron, 2022

Közreadja:
SOPRONI EGYETEM
LÁMFALUSSY SÁNDOR KÖZGEZDASÁGTUDOMÁNYI KAR

Felelős kiadó: Prof. Dr. Fábián Attila
a Soproni Egyetem rektora

Szerkesztők:
Széles Zsuzsanna
Resperger Richárd
Szőke Tünde Mónika

Lektorok:

Bazsóné Bertalan Laura	Obádovics Csilla
Baranyi Aranka	Paár Dávid
Bartók István	Pappné Vancsó Judit
Jankó Ferenc	Papp-Váry Árpád
Keresztes Gábor	Széles Zsuzsanna
Kópházi Andrea	Szóka Károly
Kovács Tamás	Tóth Balázs István
Mészáros Katalin	Varga József
Németh Nikoletta	

Technikai szerkesztő:
Takács Eszter

A könyv a Soproni Egyetem és a Magyar Nemzeti Bank közötti együttműködés keretében, a Magyar Nemzeti Bank támogatásával készült.

ISBN 978-963-334-451-4 (nyomtatott)

Nyomdai kivitelezés: OOK-Press Kft.
Felelős vezető: Szűcs Judit

©Minden jog fenntartva.

TARTALOM

PLENÁRIS ELŐADÁSOK	7
Költségvetési stabilitás és gazdaságpolitikai mozgástér 2022 őszén – 2022: a növekvő kockázatok éve	
KOVÁCS Árpád.....	9
Hogyan támogatják a számvevőszékek a fenntartható fejlődési célok elérését?	
PULAY Gyula.....	23
FENNTARTHATÓSÁG A GAZDASÁG FÓKUSZÁBAN	39
Bulgária: az eurozóna 21. tagja?	
FERKELT Balázs.....	41
Egy fenntartható pénzügyi rendszer, a parciális iszlám bankrendszer szabályozása Európában	
CSEH Balázs.....	54
ZÖLD PÉNZÜGYEK ÉS ZÖLD SZÁMVITEL A GYAKORLATBAN	65
ESG szemlélet az államkötvénypiacokon	
BODÓ Regina	67
A nem pénzügyi információk közzétételi standardjai bevezetésének vállalati kihívásai	
BARTÓK István János.....	82
A 4/2013-as (I.11) kormányrendelet kapcsolata az önkormányzati alrendszert érintő reformokkal	
TÓTH Balázs.....	93
A változók dinamizálásának hatása logisztikus regresszió alapuló csődelőrejelzési modellek esetében	
SZÁNTÓ Tünde Katalin	110
A pénzügyi tudatosság vizsgálata egy primer kutatás tükrében	
BARANYI Aranka – BENCSIK Márta – CSERNÁK József.....	122
A beszámolóik összehasonlíthatósága a magyar számviteli törvény függvényében	
TÓTH Rita – KOVÁCS Tamás.....	139
Zöld pénzügyi megoldások Magyarországon	
SZÉLES Zsuzsanna – SIDLOVICSNÉ TÓTH Ildikó – BARANYI Aranka	147
Audit Planning, Literature Review	
TÓTH, Gábor – SZÉLES, Zsuzsanna	161

ZÖLD GAZDASÁGFEJLESZTÉS	
– FENNTARTHATÓ MEGOLDÁSOK	169
Lean alkalmazás a szállodaiparban	
PANKOTAY Fruzsina Magda.....	171
Szelektív hulladékgyűjtés Vas megye háztartásaiban	
MÉSZÁROS Katalin – NÉMETH Nikolett.....	178
Az egyetemi szféra piaci finanszírozásának elmúlt pár éves eredményei	
CZIRAKI Gábor	194
A környezetvédelem és a fenntarthatóság megjelenése a középiskolai	
oktatásban néhány tantárgyi példafeladaton keresztül	
RESPERGER Richárd	206
Benchmarking alapú termékfejlesztés a csomagküldő szektorban	
HACKL János.....	224
A távmunka aktuális kérdései nagyvállalatok esetében	
KERESZTES Gábor – TÓTH Dorina Anikó.....	241
A rövid ellátási láncok szerepe a fenntartható városi	
élelmiszerellátásban	
BAZSÓNÉ BERTALAN Laura.....	259
A geoparkok szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben a Novohrad-Nógrád	
UNESCO Globális Geopark példáján keresztül	
PAPPNÉ VANCSÓ Judit.....	274
Edukációs tevékenység a TikTokon? – tapasztalatok egy pénzügyi	
tudatosság kampány példáján	
PIRGER Tamás – LIPTÁK Katalin – HORVÁTH Kata.....	288
How do Generation Y and Z Relate to the Practices of Companies	
Towards Sustainability? Focusing on Cafés and Catering Units	
Specializing in Non-Alcoholic Drinks in Sopron and Győr	
NYIKOS, Bendegúz Richárd – MÉSZÁROS, Katalin.....	296
FENNTARTHATÓ GAZDASÁG,	
FENNTARTHATÓ FINANSZÍROZÁS.....	311
Emelkedő energiaárak, kamatok és infláció hatása az alternatív	
energiát felhasználó projektek megtérülésére	
CZIPF Csongor	313
Hogyan szolgálja a közösségi finanszírozás a fenntarthatóságot?	
HORVÁTH András.....	335
A pénzügyi kultúra pénzleértékeléssel kapcsolatos hiedelmei az egri	
felsőoktatási hallgatók körében	
CSORBA László.....	348
A digitális jegybankpénz (CBDC) – mint a pénz új megjelenési formája	
– vizsgálata a felhasználói szempontok előtérbe helyezésével	
MIZSAK Márta – KERÉNYI Ádám.....	372

Miért döntünk a vállalati életciklusoknak megfelelő pénzügyi menedzselés mellett? – Kutatási részeredmények a magyar KKV-szektorban	
ANTAL Anita – KATITS Etelka	384
Az intellektuális tőkeelemek közzététele az éves jelentésekben – a tartalomelemzéses módszer problematikája	
KOVÁCS Zsuzsanna Ilona.....	406
A CSOK-támogatás addicionális gyermekvállalásra gyakorolt hatása és az újjépítésű ingatlanok családalapítást ösztönző hatása az ország nyugati és középső régióiban	
OBÁDOVICS Csilla – PLÖCHL Kata	418
Fenntartható aktív turizmus	
HOSCHEK Mónika – MÉSZÁROS Katalin – NÉMETH Nikoletta.....	442
A KRIPTOVALUTÁK ÉS A BLOCKCHAIN TÉRHÓDÍTÁSA.....	459
Blokklánc alapú technológiai újítások az egészségügyben	
KUCSÉBER László Zoltán – SÁGI Judit	461
Fashion Industry Projects Realized with the Use of Web3	
PAULOVICS, Ágnes	469
A sport pénzügyi irányai a kriptovaluták rendszerében	
FARAGÓ Beatrix – GÓSI Zsuzsanna – GAJZÁGÓ Gergő.....	489
A természetgazdálkodással összefüggő társadalmi konfliktusok és azok kezelésének gyakorlatai a hazai erdőgazdaságoknál	
BEDNÁRIK Éva – JÁMBORI Zsuzsanna – TAKÁTS Alexandra.....	503

A geoparkok szerepe a helyi gazdaságfejlesztésben a Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark példáján keresztül

PAPPNÉ VANCÓS Judit¹

Absztrakt: Az első nemzetközi jelentőségű geoparkok megalakulása óta több, mint húsz év telt el, így elegendő tapasztalat gyűlt össze ahhoz, hogy a geoparkokat összetett funkciójuk, feladataik alapján vizsgáljuk. A témához kapcsolódó kutatások többsége inkább földtudományos jellegű, azonban szintén gyakran találkozhatunk a nemzetközi szakirodalomban a geoturizmusra vonatkozó tudományos publikációkkal. Kevesebb szó esik a geoparkok területén fellelhető egyéb, pl. kulturális, régészeti értékekről, és nagyon keveset, vagy szinte egyáltalán nem olvashatunk a geoparkok környezeti neveléssel, vagy területfejlesztéssel kapcsolatos tevékenységéről. Mivel a geoparkok minden tevékenysége a fenntarthatóságot szolgálja, a természeti környezet – helyi társadalom – helyi gazdaság hármását egyszerre érintő, geoparki működéshez kötődő hiánypótló vizsgálatok különösen időszerűek.

A Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark (NNUGGP) több, mint tíz éves működési tapasztalattal rendelkezik, úgy véljük, hogy fenti időtávlat alapján a földtudományi és kulturális értékekre vonatkozó alapvetéseken kívül már vizsgálható a geopark területfejlesztésre, helyi társadalom jóllétére gyakorolt hatása is. A tanulmány a geoparkok összetett funkcióinak bemutatásán kívül egy, a NNUGGP területén jelenleg is zajló vizsgálat részeredményeit adja közre a Geopark létrejöttében és működtetésében meghatározó szereplőkkel készült interjúk alapján.

Kulcsszavak: geopark, helyi gazdaságfejlesztés, fenntarthatóság, helyi társadalom, Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark

JEL-kódok: Q01, Q56, R11, R58,

The Role of Geoparks in Local Economic Development

Abstract: More than twenty years have passed since the establishment of the first geoparks of international importance, so enough experience has been collected to examine geoparks based on their complex functions and tasks. Most of the research related to the topic is of a geoscientific nature, but we can also often find scientific publications on geotourism in the international literature. There is less mention of other things

¹ Pappné dr. Vancsó Judit PhD egyetemi docens (*Associate Professor*)
Soproni Egyetem, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar
(*University of Sopron, Alexander Lámfalussy Faculty of Economics*)

that can be found in the area of geoparks, e.g., about cultural and archaeological values, and we can read very little or almost nothing about the activities of geoparks related to environmental education or regional development. Since all activities of geoparks serve sustainability, gap-filling studies related to geopark operations that simultaneously deal with the natural environment - local society - local economy are particularly timely. The Novohrad-Nógrád UNESCO Global Geopark (NNUGGP) has more than ten years of operational experience, and we believe that, based on the above time horizon, in addition to the presentation of geological and cultural values, the impact of the geopark on local development and the well-being of the local society can be examined. In addition to presenting the complex functions of geoparks, the study presents the partial results of research that is currently taking place in the NNUGGP area, based on interviews with key players in the creation and operation of the Geopark.

Kulcsszavak: geopark, local economic development, sustainability, local society, Novohrad-Nógrád UNESCO Global Geopark

JEL Codes: Q01, Q56, R11, R58

Bevezetés

Az első nemzetközi jelentőségű geoparkok megalakulása óta több mint húsz év telt el, így elegendő tapasztalat gyűlt össze ahhoz, hogy a geoparkokat összetett funkciójuk, feladataik alapján vizsgáljuk. A témához kapcsolódó kutatások többsége inkább földtudományos jellegű, azonban szintén gyakran találkozhatunk a nemzetközi szakirodalomban a geoturizmusra vonatkozó tudományos publikációkkal. Kevesebb szó esik a geoparkok területén fellelhető egyéb, pl. kulturális, régészeti értékekről, és nagyon keveset, vagy szinte egyáltalán nem olvashatunk a geoparkok környezeti neveléssel, vagy területfejlesztéssel kapcsolatos tevékenységéről. Mivel e szervezetek minden tevékenysége a fenntarthatóságot szolgálja, a természeti környezet – helyi társadalom – helyi gazdaság hármását egyszerre érintő, geoparki működéshez kötődő hiánypótló vizsgálatok különösen időszerűek.

A geoparkokhoz hasonló rendeltetéssel bíró szervezetek, alapvetően az ökoszisztéma védelmének intézményesült formái (nemzeti parkok, natúrparok, csillagos égbolt parkok) oktató-nevelő, ökoturisztikai, területfejlesztő, konzervációval kapcsolatos feladatokon kívül válaszként, mintegy alternatív modellként is értelmezhetők jelen társadalmi-gazdasági rendszerek működéséből fakadó fenntarthatósági kihívásokra. A természetvédelem intézményesült formái ugyanis lehetővé teszik az ember-táj, ember-természet szimbiózisban történő létezését, ugyanakkor a természetközeli gazdálkodás, vagy a turizmus szelídebb formái révén a gazdasági vérkeringésbe történő becsatlakozást is.

E tanulmány egy kutatás kezdeti eredményeit igyekszik bemutatni, arra a kérdésre keresve a választ, fenti szervezetek – esetünkben elsősorban a geoparkok – vajon képesek-e beváltani sokrétű feladataik közül a területfejlesztéssel kapcsolatos várakozásokat. A Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark (NNUGGP) több, mint tíz éves működési tapasztalattal rendelkezik, úgy véljük, hogy fenti időtávlat alapján a földtudományi és kulturális értékekre vonatkozó alapvetéseken kívül már vizsgálható a geopark területfejlesztésre, helyi társadalom jóllétére gyakorolt hatása is. A kutatás hosszú távú célja a helyi társadalom objektív és szubjektív jóllétének vizsgálata, valamint a geopark jelenléte és a helyiek jólléte közötti összefüggések feltárása. A későbbiekben a célkitűzést mikrocenzusokból, valamint saját kérdőíves adatbázisból nyert adatokból, és a térség meghatározó szereplőivel készített mélyinterjúkból nyert információk elemzésével szeretnénk elvégezni. Lényegesnek találjuk tehát hangsúlyozni, hogy a területfejlesztő hatás legfontosabb közvetett eredményének a helyben élő társadalmi kohézió és identitás erősödését, valamint az étellel való megelégedettség alapuló szubjektív jóllét növekedését tekintjük.

Jelen dolgozat újszerűsége fent felsorolt hosszútávú kutatási célkitűzések közül egyelőre az eddig készült mélyinterjúk eredményeiből született elemzésen alapul.

Elméleti háttér – A geopark definiálása

A bevezetőben már ismertetett vizsgálat a geoparkok területfejlesztő hatására vonatkozik, kitüntetetten egy hazai UNESCO globális geopark tapasztalataira alapozva. Lényeges tehát a geoparkok definiálása, valamint egy rövid történeti háttér arra vonatkozóan, miért is volt szükség a már rég óta globálisan elismert nemzeti parkok mellett a természetvédelem egy új intézményesült formájára.

A geoparkoknak jelenleg két formája létezik. Az UNESCO Globális Geoparkok hálózatába tartozó, az UNESCO Globális Geopark Tanács által elismert területek, illetve a nemzeti geoparkok. Ez utóbbiaknak nincs globálisan egységes definíciója. A geopark definícióját az „UNESCO Nemzetközi Földtudományi és Geopark Program (IGGP) alapszabálya”, valamint a kapcsolódó „UNESCO Globális Geoparkok alapszabálya és működési irányelvei” dokumentumok tartalmazzák (IGGP, 2015). Ezek szerint „a (UNESCO Globális) geopark olyan egyedülálló, egységes földrajzi terület, ahol a nemzetközi jelentőségű geológiai értékkel rendelkező táj kezelése és védelme holisztikus szemlélettel történik, az oktatást és a fenntartható fejlődés koncepcióját egyaránt magában foglalva. A nemzetközi jelentőségű földtudományi érték elismerése az UNESCO Globális Geoparkok Értékelő Munkacsoportjának (UNESCO Global Geopark Evaluation Team) ítéletén múlik, a terület geológiai értékeit feltáró tudományos publikációk kutatási eredményein alapuló értékelési jelentés eredményeként. Az UNESCO

Globális Geoparkok földtudományi örökségüket a terület minden más, természeti- és kulturális örökségével együtt értelmezik, elősegítve mindezzel azoknak a kulcsfontosságú kérdéseknek a megértését, amelyekkel a társadalomnak szembe kell néznie azon a dinamikus bolygón, ahol mindnyájan élünk”.

Az EGN (Európai Geoparkok Hálózata), valamint GGN (Globális Geoparkok Hálózata), valamint Chen, 2020 alapján, amennyiben a definíciót részre bontjuk, és meghatározzuk azokat a feltételeket, amelyen a definíció alapszik, a geoparkoknak az alábbi alapvetéseknek kell megfelelniük: jelentős kiterjedésű, gazdag földtudományi örökséggel rendelkező terület, amely jelentős történelmi, kulturális értékekkel is bír, ezek bemutatása, megőrzése feladat. A földtudományos és az ezekkel összefüggő egyéb (történeti, kulturális) értékek tudatosítása a helyben élők körében is meg kell, hogy történjen. A geopark feladata a területfejlesztés is. A fejlesztési folyamatokba, a működtetésbe, üzemeltetésbe a helyi társadalom bevonása alapkövetelmény, amely elsősorban a helyi termelők, gazdasági- és a turisztikai szereplők bevonását jelenti. A geoparkok feladata továbbá a nemzeti- és natúrparkokhoz hasonlóan a környezeti nevelés is.

A geopark hasonló feladatokkal, küldetéssel rendelkezik tehát, mint a natúr- vagy nemzeti park, csupán feladatkörei között a földtudományos értékek védelmén és bemutatásán van a hangsúly. Amennyiben a holisztikus szemlélet felől közelítünk, úgy ebből a szempontból a geopark „kosara” a legnagyobb, ebbe ugyanis a földtörténeti múlttól kezdve a ránk maradt földtani értékeken át, a közetben kialakult talajon és élővilágon keresztül, az ezekből és ezekre épült épített örökség és a kézzel meg nem fogható néprajzi értékek, hagyományok egyaránt benne foglaltnak. Gazdasági szempontból periferikus területek esetén egy geopark létesítése lehetőséget nyújt a gazdasági vérkeringésbe való becsatornázásához (Farsani et al., 2011a).

A határon átnyúló geoparkok esetében a geoparknak politikai–társadalmi célzata is van, határok nélküli egységbe foglalni a történelem során szétszakadt tájakat és közösségeiket, elősegítve a párbeszédet, egymás értékeinek megismerését.

A globális geoparkok számára kötelező a GGN tagság és a hálózatban való együttműködés. A hálózat több, mint egyedi geoparkok gyűjteménye. Az intenzív hálózati munka a munkacsoportok, a közös projektek, a területek (például Danube GeoTour) és a kezdeményezések (például GEOfood) összekapcsolását jelenti, felkarolva egyben olyan alulról jövő kezdeményezéseket a helyi termelők, gazdasági szereplők, közösségek bevonásával, amelyek fenntarthatóan segítik a helyi terület- és gazdaságfejlesztést (IGGP 2015).

A geoparkok kialakulásának története

A geoparkok létesítésének története a nemzetközi szintű földtudományi természetvédelem első megmozdulásával kezdődött 1988-ban Hollandiában, amikor az akkor még Európai Földtudományi Természetvédelmi Munkacsoport (European Working Group on Earth Science Conservation) első nemzetközi találkozóját tartotta akkor még hét ország részvételével. Három évvel később a szervezet a „Digne Convention” dokumentumban deklarálta azokat az alapvetéseket, amellyel egyértelműen letette voksát az élettelen természeti környezet megóvásának nemzetközi szintű szükségessége mellett (ProGEO, 1991). A szervezet 1993-tól ProGEO néven (The European Association for the Conservation of the geological heritage) folytatta munkáját. A Digne egyezményben foglaltak alapján kijelenthető, hogy a geoparkok létesítéséhez vezető út ezzel a lépéssel vett határozott fordulatot. 1997-ben az UNESCO földtudományi tagozata meghirdette az UNESCO geoparkok koncepcióját, és az ezt követő években az akkor már létező geoparki kezdeményezések patronálójává vált, míg nem 2000-ben megalakult az első négy, szakmailag is elismert globális geopark egyelőre mind európai helyszínnel, megalakítva egyúttal az azóta is létező Európai Geoparkok Hálózatát (EGN).

2004-ben nyolc kínai geopark csatlakozásával az akkor már tizenhét európai tagot számláló hálózatból létrejött a nemzeti Geoparkok Globális Hálózata (GGN), amelyben az EGN így immár regionális szervezetként működött tovább (IGGP, 2015). Az akkor még csupán néhány országra kiterjedő szervezet ma már 177 geoparkkal rendelkezik 44 országban (GGN, 2022). A GGN 2015-ben került az UNESCO égisze alá. Az EGN 28 országban 94 geoparkot tudhat magáénak (EGN, 2022).

AZ UNESCO Globális Geopark minősítés elérése bonyolult feladat. A pályázás szigorú, több lépcsős folyamata során a leendő geoparknak bizonyítania kell, hogy valóban megfelel a definícióban foglalt kritériumoknak, tehát a tanösvényeket, a látogatóközpontokat, a helyi közösségek bevonását nem a jövőben kell megvalósítani, mint egy ígéretet téve, hanem a pályázat benyújtásakor már rendelkezni kell ezek egy bizonyos részével. Azonban a geopark cím nem örökre szól. A geoparknak éves jelentési kötelezettsége van, négyévente pedig felülvizsgálják a jogosultságát, ahol előfordulhat a rangtól való megfosztás is (IGGP, 2015).

A Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark, mint a fenntartható területfejlesztés egy ernyőszerkezete

A világ első határon átnyúló UNESCO Globális Geoparkja összesen 1 619 négyzetkilométeren terül el, 64 magyarországi és 28 felvidéki települést összefogva. A geopark felöleli a Cserhát, a Medves, a Karancs és a Cseres hegyvonulatait, valamint magába foglalja a Karancs-Medves Tájvédelmi Körzetet is.

található kilátók (pl. Karancs-kilátó, Tepke-kilátó). A geopark területén található kiemelt jelentőségű vizes élőhely, az Ipoly völgye, Ramsari terület. A területen található Zöld Út, Mária-út és Kéktúra adja az alapját a gyalogos túraúthálózatnak, amelyhez további 21 olyan tanösvény társul, amelyet vagy a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság, vagy a Novohrad-Nógrád Geopark, vagy az Ipolyerdő Zrt. alakított ki és gondoz. Az elmúlt években a nagyobb turisztikai fejlesztések (Geocsodák Háza, Baglyaskővár Látogatóközpont, Eresztvényi Látogatóközpont, az Ipolytarnóci Ősmaradványok fejlesztései stb.) jelentős része ugyan a geoturisztikai kínálatfejlesztésre fókuszált, szép számmal találunk azonban olyan múzeumokat (Dornyay Múzeum, Pásztói Múzeum) illetve kastélyokat (Gyürky-Solymossy kastély, Forgách-Kastély), amelyek a kulturális turizmus kínálati elemeiként említhetők meg (nogradgeopark.eu). Bár a térségfejlesztés egyik alapvetése a turizmushoz közvetlenül vagy közvetve kötődő szolgáltatók, termelők bevonása a gazdasági folyamatokba, kijelenthető, hogy a térségben található 203 vendéglátó egység jelenléte ellenére, azok 10%-a sem használ jelenleg helyi alapanyagot, a turisztikailag is releváns éttermek száma pedig nem éri el az egy tucatot. A térségben nincs olyan meghatározó emblemikus étterem, mely akár önálló utazási döntést befolyásoló tényező lenne, optimizmusra ad azonban okot, hogy a helyi, hagyományos ételek népszerűsége folyamatosan nő a tematikus fesztiváloknak, rendezvényeknek köszönhetően (Innotime Hungary Kft., 2021).

A geopark területén jelenleg nagyon kevés magas minőségű szálláshely található, a magán szálláshelyek száma viszont jelentős. A Novohrad-Nógrád Geopark kereskedelmi szálláshelyein 2019-ben közel 44 ezer fő szállt meg és 92 575 vendégéjszakát töltött el, ami a megye teljes vendégéjszaka számának 52%-át jelenti. Az országos adatokhoz viszonyítva a megye részesedése a vendégéjszakák számából 2019-ben 0,57%, a geopark részesedése 0,29%. A térség turisztikai teljesítményét Salgótarján és Hollókő határozza meg (előbbi esetben elsősorban Eresztvény, illetve Somoskő vendégforgalma). A két település kereskedelmi szálláshelyeinek vendégéjszakái a megye adatainak 35,7%-át, míg a geopark adatainak 69,3%-át generálják. A változások dinamikáját vizsgálva megállapítható, hogy minden vendégforgalmi kategóriában magasabb a geopark növekedési üteme az országos átlagnál. 2016-ról 2019-re a vendégek számának növekedési üteme a területen +42,7% volt, míg az országos átlag +16,22%, a vendégéjszakák számának növekedési üteme a geoparkban +45,64%, míg az országos átlag +14,15%. Az átlagos tartózkodási idő növekedési üteme a területen +11,11%, míg az országos átlagban -4%-os csökkenés történt 2016-ról 2019-re (Innotime Hungary Kft., KSH).

A geopark egy lehetőség, amely a turizmuson, a kézművességen, a helyi kultúra és történelem bemutatásán keresztül számos, a közösségfejlesztést, identitásformálást és a munkahelyteremtést is szolgáló fejlesztési lehetőségeket

kínál az alacsony gazdasági jövedelmű területeken. Ezt a lehetőséget ismerték fel az 1990-es évek végén a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság és a Cseres-hegység Tágvédelmi Körzet (Szlovákia) szakemberei, akik egy olyan tematikus útvonal létrehozását tűzték ki célul, amely a határ két oldalán található földtani örökséget mutatná be. Erre az alapötletre építve kezdődött el az a szisztematikus munka, amely a térség értékeinek a feltárását tűzte ki célul, s amelynek eredményeképpen 2008-ra elkészült a geopark részletes értékleltára, amely a nevezési dokumentáció alapjául is szolgált.

A nemzetközi szakirodalomban gyakran olvasható, hogy külföldön a geoparkok létrehozásának kulcsfontosságú hajtóereje van a helyi közösség fejlesztésére a geoturizmuson keresztül, ami a fenntartható fejlődés egyik leghatékonyabb eszköze, ha megfelelően menedzselik (Farsani et al., 2011a, 2011b). Nem más kell megteremteni, mint azt a társadalmi tőkét, amelyre a közösség építeni tud, s amelynek az alapját a táj geológiai értékei jelentik. A kapcsolati hálón és a bizalmon alapuló társadalmi tőke nem független sem a kulturális értékektől, sem pedig a helyspecifikus értékeiktől (pl. természet, történelem, geológia stb.) Ez volt a célja a Novohrad-Nógrád Geoparknak is: megalakulásakor a mesterségesen szétszakított területből egy közös kulturális értékeken és közös történelmen alapuló közösségi értéket teremtett. (Nagy, 2022)

A Geopark területének egy részét magában foglaló Nógrád megye tehát térségfejlesztés szempontjából meglehetősen jó vizsgálati terület akár rövid, akár hosszú távon is, hiszen társadalmi-gazdasági mutatóit tekintve a legrosszabb pozíciókat veszi fel a hazai megyék között, és jelenleg is a legrosszabb eredményeket produkálja országos összehasonlításban (KSH). Hasonlóan a szlovák oldali terület, amely geoparki érintettsége a Losonci- és Rimaszombati járást érinti, szintén Szlovákia legkedvezőtlenebb társadalmi-gazdasági mutatókkal jellemezhető térségei között vannak (Horbulák, 2017). Egy geoparkhoz hasonló ernyőszervezet térségi működésének eredménye – amennyiben az beváltja a hozzá fűzött fejlesztéssel kapcsolatos reményeket – tetten érhető kell, hogy legyen a helyiek identitásában, az oktatás-nevelésben, és adott esetben a munkahelyteremtésben is.

Bár a fellelhető társadalmi-gazdasági viszonyokra vonatkozó statisztikák, vagy a vendég- és vendégéjszaka számokat jellemző mutatók a térségen belül egyelőre csekély mértékben és inkább csak pontszerűen jelzik az elvárt pozitív irányú elmozdulást, ennek ellenére a geopark megalakulása óta létrehozott, elsősorban turizmust érintő fejlesztések (látogatóközpontok, tanösvények, kilátók, szálláshelyek), a következetes oktató-nevelő tevékenység, a térség elérhetőségének javulása mégis optimizmusra ad okot. Fenti állítást az eddig elkészült mélyinterjúk szintén megerősítik.

Alkalmazott kutatási módszerek és eredmények

A kutatás jelenlegi fázisában elsősorban szekunder adatokra, szakirodalomból és egyéb elérhető forrásokból (pl. geopark szervezetek weboldalain elérhető dokumentumok) származó információkra, valamint az eddig készült mélyinterjúk eredményeire támaszkodunk (*1. táblázat*). A szekunder adatok alapvetően a KSH elérhető adatbázisaiból, valamint az Innotime Hungary Kft. nógrádi kutatási eredményeiből származnak. A mélyinterjúk négy magyar és két szlovák oldali geoparki szereplővel készültek. Hat interjúalanyból öt a geoparki gondolat megszületésétől fogva tevékenyen részt vesz a geopark szervezésében, működtetésében, így jelentős tapasztalattal rendelkezik a témában.

7. táblázat: Interjúkérdések

1.	Mi a jelenlegi, geoparkhoz kötődő pozíciója, amennyiben nincs ilyen: hogyan kötődik tevékenysége a geoparkhoz? Kérem, mutassa be néhány szóval a szervezetet, ahol dolgozik!
2.	Hogyan, és mikor került kapcsolatba a geoparkkal?
3.	Mit gondol a térség helyzetéről, a helyi társadalom jóllétéről?
4.	Mit jelent Önnek a geopark?
5.	Az UNESCO Globális Geoparkok sokrétű funkciója, rendeltetése közül az egyik a helyi közösségek, a helyi társadalom bevonása a geopark tevékenységeibe, (pl. geoeseményeken, geotúrán való részvétel, geotúravezető-képzés, gyermektábor, stb). Ön szerint mennyire jellemző, hogy a helyiek ismerik saját geoparki környezetüket, egyáltalán tisztában vannak-e azzal, hogy geoparkban élnek, erősítheti-e mindez a helyiek identitását, jóllétét? Mennyire fogékonyak a geopark tevékenységeiben való részvételre?
6.	Az UNESCO Globális Geoparkok egy másik feladata a területfejlesztés, a helyi közösségek gazdasági erejének erősítése, amelyben kulcsszerepet játszhat a geoturizmus. Ön szerint mennyire jellemző, hogy a geopark több mint tíz éves működése során a helyiek megjelentek a turizmus kínálati oldalán, vagy helyi termelőként, kézművesként, esetleg más módon kapcsolódtak be a geopark működésébe, mint gazdasági szereplő?
7.	Jelent-e meg új turisztikai termék, attrakció a geopark tevékenységéhez kötődően az utóbbi évtizedben a térségben? Mennyire köthető mindez a geoparkhoz, illetve más szervezethez?
8.	Mennyire erős a térségben a közösségi háló? Civil szervezetek aktivitása, közösségi megmozdulások, hagyományőrzés?
9.	A helyiek jövőképehez mennyiben járulhat hozzá a geoparki jelenlét? A Geopraknak, a geoturizmusnak lehet-e bármely, akár közvetett szerepe abban, hogy a helyi társadalom helyben maradjon, identitása, kohéziója erősödjön? Milyen kulcstényezők játszhatnak ebben szerepet?
10.	A geopark létrejöttének egyik küldetése az egykoron kettészakadt nógrádi táj ismételt egybeforrasztása. Ön szerint mennyire jellemzi a geoparkot a határmentiség, mennyire sikeres a határokon átnyúló együttműködés? Mennyire sikerült a geopark létrejöttének eredeti küldetése?

Forrás: Saját szerkesztés

Az interjúkérdések leginkább arra vonatkoztak, hogy a geopark szervezéséért és működtetéséért felelős szakemberek hogyan látják a helyiek és saját környezetük viszonyát, a geopark beváltja-e sokrétű feladatait, valóban megtörténik-e a tudás társadalmisítása, szerepet játszik-e a geopark a helyi gazdaságfejlesztésben, a jóllét és az identitás, valamint a társadalmi kohézió erősödésében. Elérte-e a geopark az eredeti küldetését?

Az interjúkérdésekre adott válaszok elemzése

A mélyinterjúk készítése során két szlovák oldali és négy hazai geoparki szereplőt kerestünk fel. A szlovák oldalon a geopark megalakulásában is jelentős szerepet játszó Fülek város polgármestere, valamint a Geopark szlovákiai oldalának irodavezetője, egyben a Geopark belföldi és nemzetközi kapcsolatokért felelős alkalmazottja, a magyar oldalon Hollókő polgármestere, a hollókői Világörökségi kezelő ügyvezetője, az Ipolytarnóci Ősmaradványok látogatóközpont vezetője, aki egyben a geopark szervezőjének és létrejöttének egyik legfontosabb magyar oldali szereplője, valamint az Eresztvényi Látogatóközpont vezetője voltak interjúalanyaink.

A térség helyzetével kapcsolatos kérdésre adott válaszok határozottan egybevágóak. Mind a magyar, mind a szlovák oldali területek kifejezetten leszakadó térségek. A terület egységét a trianoni határ osztotta fel, ekkor a nógrádi táj, a tájban rejlő folyamatok, a tájban élő népek elszeparálódtak egymástól. A második világháború után ugyan mindkét oldalon gazdasági fellendülésnek lehettünk tanúi a nehézipari fejlesztéseknek köszönhetően, azonban hosszú távon ez inkább hátrányba hozta a területet, megítélése – különösen a magyar oldali megyeszékhelynek – meglehetősen kedvezőtlen. Folyamatos népességfogyás, munkanélküliség, elvándorlás jellemzi a térséget, az értelmiségi réteg jelenléte elhanyagolható. Bár a térségnek gazdag néprajzi, történeti és természeti öröksége van, valamint a fővároshoz való közelség is adott, mind ebből mégsem tudtak az itt élők tőkét kovácsolni. Az itt élőkre a rezignáltság, a beleenyugvás, a kishitűség jellemző, akik alapvetően kívülről várják a segítséget. Az utóbbi években a szlovák oldalon, és mozaikosan a magyar oldalon is megfigyelhető egy lassú, térségbe tartó vándorlási folyamat, a fejlesztésekből kimaradó, ugyanakkor festői tájakat, nyugalmat, elvonulásra alkalmas helyeket nyújtó terület – egyelőre inkább a második otthonok megjelenésével – ugyanis idevonzza az urbánus terek lakóit.

Az egyes interjúalanyoknak mást és mást jelent a geopark, azonban abban minden vélemény közös nevezőt alkot, hogy a nógrádiak egyedülálló kincs birtokosai. Az interjúalanyok közül van, aki határozottan, van, aki a remény szintjén véli úgy, hogy a geopark ernyőszerzetként működhet a térségfejlesztésben, a szétszakadt tájak újra egyesülnek a geopark által, a hátrányból előny kovácsolható, amennyiben a helyben élők is felismerik, mit adhat nekik ez a táj.

Egyes vélemények szerint a geopark szintén lehetőséget teremt egy más típusú turizmusnak, az öko- és geoturizmus túrakínálatának és a kulturális attrakciók erőteljesebb kommunikációjával talán növelhető lenne a jelenleg kedvezőtlen vendégéjszaka szám.

Arra a kérdésre, hogy a helyiek mennyire vonódnak be a geopark életébe, mennyire ismerik saját környezetüket, a geopark környezeti neveléssel kapcsolatos szemléletformáló szerepe mennyire érvényesül, pozitív, de eltérő válaszokat kaptunk a magyar és a szlovák oldalon. Ami a hazai oldalt illeti, egyértelmű, hogy a helyi rendezvényeken szívesen vesznek részt a nógrádiak, és az óvodás, iskolás csoportok is megszólíthatók. Mivel a környezeti nevelés óvodás kortól folyik a geoparki helyszíneken is, várható, hogy a táj értékeinek befogadása, tudatos megélése, a tájjal kapcsolatos tudás erőteljesebb lesz a felnövekvő generációkban, az interjúalanyok véleménye alapján azonban összességében még kevésbé van jelen a helyiekben a „geopark tudat”. A szlovák oldalon ennél kedvezőbb a helyzet. A településekre érkezve ugyanis azok túlnyomó többségében a geopark emblémáját jelző táblát találunk, így a helyiek számára is egyértelmű, hogy a geopark területén élnek. A szervezett geotúrákon állandó a részvétel, és ezek egyidőben két nyelven, magyarul és szlovákul zajlanak. A geotúrákat magyar oldali magyarok, szlovák oldali szlovákok és szlovákiai magyarok egyaránt látogatják, akik hozzászórtak a kétnyelvűséghez, és inkább élményként, érdekességként élik meg ezt, semmint hátrányként. A szlovákiai oldal nagy figyelmet fordít arra, hogy az óvodától az érettségi előtt álló diákokig mind részt vegyenek geotúrákon, geoeseményeken, tehát nem nagyon van olyan iskola a térségben, amelynek diákjai legalább egyszer ne látogattak volna el egy geoeseményre. A geoparki eseményekkel jól összefoghatók továbbá a térségben működő más, néprajzhoz kötődő szervezetek tevékenységei.

A geopark területfejlesztő hatására vonatkozó kérdésre (mennyire jelennek meg a helyiek gazdasági szereplőként a geoparkhoz kötődően a térségben), az előbbihez képest kedvezőtlenebb válaszokat kaptunk. A szlovák oldalon kifejezetten jelentéktelen a jelenlétük, a geoparknak és a kisszámú szállásadónak nincs szoros kapcsolata, a helyi termelőknek van saját márkája, egyelőre nem mutatnak komoly érdeklődést a geoparki márkához való csatlakozáshoz. A magyar oldalon ennél kedvezőbb helyzetről számoltak be a megkérdezettek. A geopark működése óta ugyan elsősorban attrakciófejlesztés történt, jelenleg is kevés a szálláshely, ugyanakkor a geopark időközben csatlakozott a GEOfood nemzetközi hálózathoz (meghatározott mennyiségű, helyben termesztett, magas minőségű alapanyagot tartalmazó élelmiszer, éttermi ételkínálat), amelyhez több helyi termelő is csatlakozott. Nagyjából 25-30 termelő kapcsolódik közvetlenül a geoparkhoz. a GEOfood márka megjelenésén kívül a térségben geoszálláshelyek is létrejöttek, egyelőre ugyan csekély mennyiségben, de egyértelműen a geopark jelenléte miatt.

Az új attrakciók, új turisztikai termékek megjelenésével kapcsolatos kérdésre adott válaszokból reménytelenül kép rajzolódik ki előttünk, különösen a magyar oldalon. A szlovák oldalon inkább a meglévő attrakciók fejlesztése történt, Somoskő, Ajnácskő várait érintően. A látogatottságszám érezhetően nőtt, Fülek esetében évi 10 ezerről évi 30 ezerre nőtt a jegyet váltók száma. Új attrakcióként a geoparki fejlesztésben történt, magyar oldallal közös tanösvény, említendő, valamint, hogy a geoturizmus, mint új turisztikai termék megjelenése. A magyar oldalon a meglévő attrakciók fejlesztése sikeresnek mondható, ezen kívül új attrakciók, elsősorban látogatóközpontok létesültek, ezek kihasználtsága szintén jelentős. Új turisztikai terméként említendő meg a geoturizmus és a zarándokturizmus (ez utóbbi főleg a Mátraverebély-Szentkút fejlesztéseihez köthető) a korábban már jelen lévő gyalogos- és kerékpáros turizmus szintén felélénkült. A válaszadók úgy vélik, mindez a geoparki egységes arculat megteremtése, és elfogadása nélkül nem ment volna.

A közösségi háló, a helyi társadalom kohéziója gyenge az interjúalanyok válaszai alapján. Vannak hagyományörző egyesületek, civil szervezetek, azonban ezek nem szerveződnek hálózatba. A közös fellépés nem jellemző, az azonos tevékenységet végzők inkább konkurálnak, semmint együttműködnek egymással.

Vegyes válaszokat kaptunk azzal kapcsolatban, hogy a geopark hozzájárulhat-e a helyiek jóllétének növeléséhez, identitásának, kohéziójának erősödéséhez. Egyes alanyok rendkívül optimistán nyilatkoztak a geopark katalizátor szerepével kapcsolatban, mások szkeptikusak voltak. Közös vonás a válaszokban, hogy az intenzív edukálásnak, a geoparki eredmények erőteljesebb kommunikálásának hosszú távon meg lehet az eredménye. Addig inkább annak a szűk értelmiségi rétegnek jelent értéket, aki megmaradt a térségben, illetve ide települt az utóbbi években. Az új, térséget érintő, de nem geoparki hívószavak, pl. „Enjoy park”, szintén erősítheti a geoparki aktivitást is.

Az utolsó kérdés arra vonatkozott, vajon mennyire sikerült összekapcsolni az egykor egyebtartozó, majd kettészakadt nógrádi tájat. A válaszadók szerint részben sikerült. A 90-es éve létezik egy hol jobban, hol kevésbé működő kapcsolat, ami félsikernek tekinthető. A magyar oldalon még sok helyen hiányoznak a geoparki létesítményekről a kétnyelvű feliratok. A kapcsolatteremtés sok egyéni kezdeményezés eredménye is volt (pl. több településen hidak építése a határfolyón), de a geoparki jelenlét erre ráerősített. A kapcsolat a két országrész települései között itt-ott rivalizáló, de összességében kicsit sem mondható ellenségesnek. A geopark két oldala között a szakmai együttműködés kifejezetten jónak mondható.

Összefoglaló

A tanulmány egy hosszú távú kutatás kezdeti eredményeit igyekezett bemutatni, arra a kérdésre keresve a választ, hogy a geoparkok vajon képesek-e beváltani sokrétű feladataik közül a területfejlesztéssel kapcsolatos várakozásokat, főként olyan esetekben, ahol a geopark gazdasági szempontból marginális területen alakult ki. A kutatás kezdetén elsősorban szekunder adatokra és hat mélyinterjú elemzésére támaszkodva megállapítható, hogy a Novohrad-Nógrád UNESCO Globális Geopark területén a nagyjából egy évtizedes működés következménye már érzékelhető. A részben a geoparkhoz kötődő turisztikai célú attrakciófejlesztések, és az infrastruktúra fejlesztés (könnyebb elérhetőség) növelték a látogatottságot, azonban a vendégek többnyire egynapos látogatók. A közvetlenül a geoparkhoz kötődő szállás- és vendéglátóhely fejlesztések csekély mértékben ugyan, de megjelentek. A helyi termelők bevonása a GEOfood hálózatba lassan halad ugyan, de emelkedő tendenciát mutat. Egyértelmű pozitív eredmény, hogy a környezeti nevelésre a geopark mindkét oldalán nagy hangsúlyt fektetnek a szereplők, így várható, hogy a felnövő generációk identitásában a „geopark tudat” egyértelmű helyet foglal majd el. A térség társadalmára a leszakadó terek fásultsága jellemző, akik kívülről várnak támogatást, segítséget. Az összefogás, az együttműködés, a kohézió nem erőteljes a települések között, azonban a szlovákiai és magyar oldali területeken élők ismételt egymásra találása már tetten érhető, amelyben a geopark kétnyelvű programjai sokat segítenek. Véleményünk szerint várható, hogy a turizmus tudatos fejlesztésével, a helyiek további következetes edukálásával e halovány, de kedvező folyamatok tovább erősödnek, és idővel a térség jelenleg nem túl kedvező megítélése is változhat.

Irodalomjegyzék

- Chen, A. – NG, Y. – Zhang, E. – Tian, M. (2020): Dictionary of Geotourism. Science Press Beijing, Springer, Beijing.
- Farsani, N. T. – Coelho, C. – Costa, C. (2011a): Geotourism and geoparks as novel strategies for socio-economic development in rural areas. *International Journal of Tourism Research*, 13(1):68–81.
- Farsani, N. T. – Coelho, C. – Costa, C. – Neto de Carvalho, C. N. (eds) (2011b): Geoparks and Geotourism. *New Approaches to Sustainability for the 21st Century*. BrownWalker Press. Boca Raton, Florida, USA.
- Horbulák Zs. (2017): Dél-Szlovákia gazdasági és szociális helyzete néhány mutató tükrében (2. rész). *Fórum Társadalomtudományi Szemle* XIX(4)71–79.
- EGN (EUROPEAN GEOPARKS NETWORK). (2022): Meet our geoparks. Letöltve: 2022.10.16.
https://www.europeangeoparks.org/?page_id=168

GGN (GLOBAL GEOPARKS NETWORK). (2022): GGN Institutional members.

Letöltve: 2022.10.16.

https://globalgeoparksnetwork.org/?page_id=83

IGGP (INTERNATIONAL GEOSCIENCE AND GEOPARKS PROGRAMME).

(2015): Statutes of the International Geoscience and Geoparks Programme.

Document of the 38th General Conference of UNESCO, Paris.

Letöltve: 2022.10.16.

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000260675.page=4>

Nagy J. (2022): Novohrad-Nógrád Geopark – Helyi társadalom bevonása, helyi termelők, védjegyes geoparki termékek, GEOfood network, a geoparkok területfejlesztő hatása – lektorálás után megjelenésre elfogadott tanulmány. In: Grotte J. (szerk.): Új trendek és jógyakorlatok a fenntartható turizmus piacán. Metropolitan Egyetem, Budapest.

PROGEO. (1991): Digne-les-Bains declaration. ProGEO, Digne.

Tardy J. (2021): Geoparkok Magyarországon. Magyar Természettudományi Társaság, Budapest.

Adatforrások:

Innotime Hungary Kft. adatközlései

KSH

Egyéb internetes források:

<https://www.nogradgeopark.eu/>

<https://www.filakovo.sk/index.php/sk/>